गङ्गोल पु० गोमेदकनामके मणिभेदे हारावली।

गच्छ पु० गम-सम्प०क्विप् मलोपे तुक् च गतं गतिं छ्यति छो-क। १वृक्षे त्रिका०। लीलावत्युक्ते श्रेढीव्यवहारे प्रवृत्तगत्यादिक्रियाविरतिकारके २पदसंज्ञे स्थाने पु०। तज्ज्ञानार्थं तत्राह "श्रेढीफलादुत्तरलोचनघ्नाच्चयार्द्ध-वक्त्रान्तरवर्गयुक्तात्। मूलं मुखोनं चयखण्डयुक्तं चयोद्धृतं गच्छमुदाहरन्ति। उदाहरणम्। द्रम्मत्रयं यः प्रथमेऽह्नि दत्त्वा दातुं प्रवृत्तोद्विचयेन तेन। शतत्रयं षष्ट्यधिकं द्विजेभ्यो दत्तं कियद्भिर्दिवसैर्वदाशु। न्यासः आदिध० । ३। चयः। २। गच्छः।०। सर्वधनं ३६०। लब्धो गच्छः१८। अथ द्विगुणोत्तरादिफलानयने करण-सूत्रं सार्द्धवृत्तम्। विषमे गच्छे व्येके गुणकः स्थाप्यः समेऽर्द्धिते वर्गः। गच्छक्षयान्त्यमन्त्याद्व्यस्तं गुणवर्गजं फलं यत्तत्। व्येकं व्येकगुणोद्धृतमादिगुणं स्याद्गुणोत्तरे गणितम्। उदाहरणम्। पूर्वं वराटकयुगं येन द्विगुणोत्तरं प्रतिज्ञातम्। प्रत्यहमर्थिजनाय स मासे निष्कान् ददाति कति। न्यासः आदिः। २। चयो-द्विगुणः २। गच्छः। ३०। लब्धावराटकाः। २१४७८-६४६। निष्कावराटिकाभिर्भक्ताजाता निष्काः। १०४८-५७। द्रम्माः। ९। पणाः। ९। काकिण्यौ। २। वराटकाः। ६। उदाहरणम्। आदिर्द्विकं सखे! वृद्धिः प्रत्यहं त्रिगुणोत्तरा। गच्छः सप्तदिनं यत्र गणितं तत्र किं वद। न्यासः। आदिः। २। चयोगुणः ३। गच्छः। ७। लब्धं गणितम्। २१८६"

शब्दकल्पद्रुमे निर्विसर्गगच्छेत्यस्य विभक्त्यन्तस्य शब्दत्व-कल्पनेनार्थकथनमतीव हास्यास्पदम् गच्छेत्यस्य वि-भक्त्यन्ततया पदत्वेन शब्दत्वाभावात् अन्यथा नाना-विभक्तियोगेन नानाशब्दार्थकथनापत्तेः।

गज मदे स्वने च भ्वा० पर० अक० सेट्। गजति अगाजीत् अजगीत्। जगाज। गजः।

गज स्वने भ्वा० इदित् पर० अक० सेट्। गञ्जति अगञ्जीत्। जगञ्ज। गञ्ज्यते। गञ्जा। [जत् त।

गज स्वने चुरा० उभ० अक० सेट्। गजयति ते अजग

गज पुंस्त्री० गज-मदे अच्। १हस्तिनि "नगजा न गजा दयिता दयिताः" भट्टिः। इभशब्दे विवृतिः। स्त्रियां जातित्वात् ङीष्। २अष्टसंख्यायाम् गजानामैरावता-दीनमष्टत्वात् तथात्वम्। "कृत्वा त्रिघ्नं गजैर्हृत्वा" ज्यो० त० "गजभुक्तशेषम्" तन्त्रसा०। "अरत्नीनां शतान्यष्टा-वेकषष्ट्यान्वितानि च। गजप्रमाणमाख्यातं मुनिभिर्मान-वेदिभिः" शब्दार्थचि० उक्ते ३मानभेदे। "साधारणनरा-ङ्गुल्या त्रिंशदङ्गुलको गजः" इत्युक्ते ४मानभेदे। ५मान-मात्रे ६वास्तुमानभेदे च मेदि०। स च ज्यो०त०उक्तः यथा "प्रस्तारदैर्घ्यमानं तु स्वहस्तेन तथा नरैः। कृत्वा त्रिघ्नं गजैर्हृत्वा वास्तुमाननिरूपणम्। ध्वजो धूमश्च सिंहश्च श्वा वृषः खर एव च। गजः काकपदं चैव मानान्यष्टौ च वास्तुनः" ज्यो०त०। "पुष्टिर्गजे काकपदे विनाशः" तत्-फलम् ७औषधपाकार्थे गर्त्तभेदे वैद्यकम् गजपुटशब्दे दृश्यम्। गजानां समूहः तल्। गजता तत्समूहे स्त्री। ततः ऊर्द्ध्वमाने दघ्नच्, गजदघ्न, द्वयसच्, गजद्वयस, गज-तुल्योर्द्ध्वपरिमाणे त्रि०। स्त्रियां ङीप्। "द्वितीयश्च तृतीयश्च ऊर्द्ध्वमाने सतो मम" व्या०का०उक्तेः ऊर्द्ध्वमान एव तयोः प्रयोगः। परिमाणमात्रे तु मात्रच्। गजमात्र इत्येव त्रि०। [हस्तिकन्दे वृक्षे राजनि

गजकन्द पु०गजो गजदन्त इव कन्दोऽस्य। (हातिकाँदा)

गजकर्ण पु०गजस्य कर्ण इव कर्णोऽस्य। १यक्षभेदे "कुस्तुम्बरुः पिशाचश्च गजकर्णो विशालकः" भा०स०१०अ०। यक्ष-कथने। २औषधिभेदे स्त्री ङीप्। "गजकर्णी तु ति-क्तोष्णा तथा वातकफान् जयेत्। शीतज्वरहरा स्वादुः पाके तस्यास्तु कन्दकः। पाण्डुरोगकृमिप्लीहा-गुल्मानाहोदरापहः। ग्रहण्यर्शोविकारघ्नो वनशूरण-कन्दवत्" भावप्र०।

गजकूर्म्माशिन् पु० गजश्च कूर्म्मश्च तौ अश्नाति अश-भो-जने णिनि। १गरुडे शब्दरत्ना० गजकच्छपभोजीत्या-दयोऽप्यत्र। तौ च विभावसुप्रतीकमुनी अन्योन्यशापाद् गजकूर्म्मतां प्राप्तौ गरुडेन भक्षितौ यथाह भा० आ० २९ अ०

"आसीद्विभावसुर्नाम महर्षिः कोपनो भृशम्। भ्राता तस्यानुजश्चासीत् सुप्रतीको महातपाः। स नेच्छति धनं भ्रात्रा सहैकस्थं महामुनिः। विभागं कीर्त्तय-त्येव सुप्रतीको हि नित्यशः। अथाब्रवीच्च तं भ्राता सुप्रतीकं विभावसुः। विभागं बहवो मोहात् कर्त्तु-मिच्छन्ति नित्यशः। ततो विभक्तास्त्वन्योऽन्यं विरु-ध्यन्तेऽर्थमोहिताः। ततः स्वार्थपरान् मूढान् पृथ-ग्भूतान् स्वकैर्धनैः। विदित्वा भेदयन्त्येतानमित्रा मित्र-रूपिणः। विदित्वा चापरे भिन्नानन्तरेषु पतन्त्यथ। भिन्नानामतुलो नाशः क्षिप्रमेव प्रवर्त्तते। तस्माद्विभाव